

PRIMORSKI DNEVNIK

GLASILO OSVOBODILNE FRONTE ZA SLOVENSKO PRIMORJE

Leto I. - Štev. 20

TRST, nedelja 3. junija 1945

Cena 1.— liro

Nov kamen spotike

Jugoslovanska armada je z uničenjem hitlerjevcev v Trstu prenehala z boji v mestu. S prihodom jugoslovanskih vojskih enot v Trst, Istro in Primorje je bila izpolnjena želja ne samo slovenskega dela prebivalstva, temveč tudi vseh demokratično mislečih Italijanov na tem ozemlju, ki so v teku osvobodilnega boja spoznali jugoslovansko armado kot zaščitnico najnaprednejših težnjav množic.

Ker je bil prihod jugoslovanske vojske zaželjen od vseh širših množic, ne oziroma se na njihovo narodnost, in ker Titovi vojski niso zavzeli mesta kot zavojevalci, temveč kot osvoboditelji, so bili takoj ustvarjeni pogoji za vzpostavitev demokratične oblasti ob sodelovanju italijanskega in slovenskega dela prebivalstva. Razne ustanove, podjetja, delavnice, tovarne, ki so v času vojne vihre prenehale posloovati, ponovno delujejo. Tako je vzpostavljen lokalni promet, urejena elektrika, radio oddaja v italijanskem in slovenskem jeziku, ustanovljeni so bili sindikati, delavci dvigajo potopljene ladje, s prireditvami v operi je zaživelo kulturno življenje. V glavnem teče življenje povsem normalno in se iz dneva v dan zboljšuje. Tudi vprašanje prehrane, ki je eno najvažnejših, se kljub ogromnim težavam, ki so predvsem prometnega značaja, vidno zboljšuje in bo v bodoče storjeno vse, da se prehrana spravi cimerje v normalni tir. Jugoslavija je v tem pogledu že pokazala polno razumevanje in v tem vidimo poročilo, da bo tudi v bodoče nudila vso pomoč.

Hitra vzpostavitev demokratične, na širokih ljudskih množicah temelječe oblasti predstavlja prvenstveni korak za obnovo novega življenja. In ta prvi korak je vsakega uspel. Hitler in spontani prehod velikega mesta izpod fašističnega terorja, iz srede vojne vihre v mirno demokratično življenje pa ni vsem všeč. Ni jim prav, da se italijansko in slovensko prebivalstvo danes, ko temelji sodelovanje na demokratičnih načelih in oblikah, med seboj razume in v vzajemno delo. Hoteli bi še naprej netiti narodno mržnjo, ki jo je razpihaval fašizem.

Eno je gotovo: Tukajšnje ljudske množice utrjujejo svojo ljudsko oblast. Vemo, da je na ruševinah petletne vojne težko graditi, kakor povsod, po vsem svetu, kjer je divjala krvava vojna, posebej pa še tam, kjer je fašizem tlačil zastrupljen in sejal razdor ter nezaupanje med narodi.

Nasprotno pa se oglašajo od drugod, ne iz Trsta, predvsem iz Boronjve Italije iz reakcionarnih krogov v Londonu in Washingtonu glasovi čes da po novo vzpostavljeno oblast samopasna, da se vrše nemiri, množične aretacije itd.

Kaj tiči za vso to gonjo? Nič drugega kot napadi na Jugoslavijo, ker je v teku borbe prišla do prave demokratične ureditve. Demokratične ne v besedah, temveč v dejanjih. Isti glasovi pa nočejo priznati niti z besedico dosedanjih uspehov, ki bi jih vsak objektivni opazovalec lahko videl, če bi jih le hotel. Ker so uvideli, da taka govornost ne boga trakega prebivalstva, so pričeli z napadi nove vrste. O Trstu skoro molče, ker drugega ne morejo, pač pa so začeli poročati o nekakih »bojih« na Reki. Toda kdor se kolikšak razume na reakcionarne spletke, bo takoj sprevidel, kakšen namen imajo taka namigavanja. Ker si je resnica o položaju v Trstu že kljub vsem intrigam utrla pot v svet, laže reakcija nov kamen spotike. Po dosedanjih izkustvih lahko pričakujemo še vrsto podobnih napadov.

Ljudska demokracija je stala že pred težjimi izkušnjami v času, ko ni imela nobene zaslombe. Danes pa jo v Trstu in Primorju kiti jugoslovanska armada-osvoboditeljica in bo v tej borbi nedvomno našla zaslombo vseh naprednih sil sveta.

Pozdrav Titu iz Avstralije

Primorski izseljenci za priključitev Trsta in Istre k novi Jugoslaviji

London, 2. Reuter. — Iz Sydneyja v Avstraliji je bila poslana zborovanja istrskih izseljencev v Pertu maršalu Jugoslavije Josipu Brozu-Titu sledeča brzojavka:

«Mi Slovenci iz Istre in iz dela Slovenije, ki je bila okupirana od Italije, smo se sestali po osvoboditvi Trsta izpod fašističnega jarma in posiljamo Vam, maršal Tito, in narodom Jugoslavije svoje najprišrčnejše pozdrave ter izraze svoje hvalečnosti. Popolnoma se pridružujemo Vaši izjavi, da se želi prebivalstvo Trsta in Istre priključiti Jugoslaviji, in mi verjamemo, da se bo to tudi zgodilo. Izjavljamo tudi, da mora biti to ozemlje in njegovo prebivalstvo priključeno Jugoslaviji. Verujemo, da se bodo naši izseljenci pridružili vsi demokrati, pa naj so kjerkoli. Prejmite in sporočite naše najtoplejše bratske pozdrave in hvaležnost slavni junaki Jugoslovanski armadi in vsem onim, ki so pomagali in omogočili naši armadi premagati in uničiti hitlerjevske Nemčije.

Nova demokratična federativna Jugoslavija, ki se je rodila v plamenu boja, bo ostala lep spomenik onim, ki so padli v boju in ponos vseh, ki so ostali pri življenju.

Naj živi edinstvo slovenskih narodov! Naj žive zedinjeni narodi!

Fašizem stalni vir nevarnosti

Odnosaji med narodi na temeljih enakopravnosti in samoodločbe - Trst in Primorje neločljiva od Jugoslavije

Beograd, 2. Tanjug. — «Borba» objavlja članek finančnega ministra Sretena Zujovica o potrebi mednarodne organizacije za ohranjanje mira in varnosti ter pravi med drugim:

«Sredstva, ki se uporabljajo za rešitev mednarodnih sporov, morajo biti v skladu z načeli pravičnosti in mednarodnega prava. Prijateljski odnosaji med narodi morajo temeljiti na načelu enakopravnosti in samoopredelbe. Poleg ostalih ciljev mednarodne organizacije za reševanje mednarodnih ekonomskih, socialnih in kulturnih problemov se postavlja za cilj tudi pospeševanje spoštovanja osnovnih človeških pravic in svobode brez ozira na raso, jezik ali vero.

Na vprašanje, ali bo bodoča mednarodna organizacija sposobna, da dovolj reši postavljenih nalog, se v članku sodi, da predstavlja fašizem kot ideologijo in organizirano peto kolono v raznih državah stalen vir nevarnosti za mir in za dobre odnosaji med narodi. Vprašanje je, ali bodo narodi posameznih držav imeli toliko moči, da bodo premagali reakcionarne in fašistične klike, katerim ni do mira, nego do ohranjanja svojih položajev in interesov za ceno porušitja mira, prisvajanja tujih teritorijev in zaslužnjaka narodov. Osnovni instrument, ki naj zagotovi spoštovanje ustave mednarodne organizacije, je oborožena sila združenih narodov in v to svrbo bodo imeli vsi člani organizacije v pripravljenosti določene vojne kontingente. Poleg tega pa je demokratično

razpoloženje narodov na svetu isto tako realen faktor, sposoben za odstranjevanje eventualnih novih poizkusov vojnih izlivov in fašističnih ali fašizmu naklonjenih vlad. Medtem se nastala vprašanja, ki bodo odnošaja, ustvarjene v vojni se bolj komplicirala.

O vprašanju Trsta in Primorja, ki sta nedeljivo spojena z našo domovino, pravi minister Zujović: «Vsi očiki, ki so nam jih postavili, niso prinesli kritike. Neresno primerjanje rezultatov naše borbe in naših pravice z nacističnimi metodami ne priha sploh v poštev, ker ga izključuje sam značaj naše osvobodilne borbe. To postopanje je izzvalo upravičeno neodobravanje naših narodov, ki ga občutijo kot kršenje svojih pravic ne samo zato, ker je sporno področje naseljeno z našim življenjem, nego tudi zaradi tega, ker se nam kot zavezniški oporeka pravica na zaselo ozemlje, katerega nismo zasedli potem, ko se je sovražnik umaknil, temveč smo ga osvobodili z vojaško operacijo, s silo svojega orožja, uničujoč sovražnika.

Logično je, da se naši osvobodilni akcije Italijanski imperijalisti protijo. Ni pa logično, da se ji protijo naši zavezniki in to tem manj, ako se upošteva naša izjava o kompetentnosti mirovne konference, da odloči, komu bo pripadla ta naša pokrajina. Cilji in načela mednarodne organizacije popolnoma odgovarjajo razpoloženju in težnjam naših narodov.

Naš politični položaj

Položili smo zdrave temelje demokratični narodni oblasti

Beograd, 2. — «Politika» prinaša pod gornjim naslovom uvodnik Mihe Petroviča, v katerem razpravlja o mednarodnem položaju naše države in pravi, da je ta položaj za nas zelo ugoden. Sedaj smo našli pravo pot v svoji notranji in zunanji politiki. Ustanovili smo neodvisnejšo vojsko na evropskem kontinentu. Položili smo zdrave temelje resnično demokratični narodni oblasti. V pogledu prehrane, na primer, smo danes na boljšem od mnogih evropskih držav, ki niso toliko trpele v vojni kot mi. Prijateljstvo z Rusijo in z drugimi slovenskimi državami je uresničeno bolje in popolnejše kot kdaj koli. Poleg tega smo danes zavezniki, povezani z vezjo, ustvarjeno na bojnem polju, z vsemi ostalimi veselilami sveta, z Veliko Britanijo, Združenimi državami in Francijo. Ta zveza je logično nastala iz potrebe našega geografskega položaja in v se veži meri z močno voljo naših svobodoljubnih narodov. Spor z Italijo o vprašanju Trsta ni malo v protislovju s to trditvijo. Elementi, ki jim je na tem, da pride do spora med zavezniki, doslej niso uspeli niti eno svojih množičnih intig in ne bodo uspeli niti sedaj. Oni poskušajo rešiti za fašizem, kar mislijo, da se rešiti da. Spor zaradi Trsta kaže, kako močan je naš mednarodni položaj. V nasprotju s tem, kar je bilo pred

vojno, danes lahko branimo naše interese, kajti na naši strani so ekonomske potrebe Trsta in tudi osnovna načela, zaradi katerih so milijoni dali svoje življenje v tej vojni. Ni tako samo v zadevi Trsta, takšna je stvar tudi v vseh ostalih vprašanjih, ki zadevajo našo državo. Zato je danes naš mednarodni položaj ugodnejši kakor kdaj koli poprej.

Jugoslovanski poslanik pri Edenu

1. Tanjug. — Včeraj je sprejel britanski minister za zunanje zadeve G. Anthony Eden ambasadorja demokratične federativne Jugoslavije dr. Ljubo Leontičarja.

Zahteve ameriških Albancev

London, 2. Reuter. — Tiranski radioporoča, da so albanski Muslimani v Ameriki poslali poslanice predsedniku Trumanu, ministrskemu predsedniku Churchillju in maršalu Stalinu, v kateri zahtevajo:

1. priznanje albanske vlade v Tirani, ki ji predseduje general Enver Hoxha, poveljnik narodnoosvobodilne vojske,
2. dovoljenje za pošiljanje zdravil, živil in oblačil albanamskim ljudstvu, ki se stvari nujno potrebuje;
3. obnovo poselnih in brvojavnih zvez, da bi mogli Albanci v Združenih državah pošiljati denar v pomoč svojim sorodnikom in prijateljem.

EDVARD KARDELJ

Moč ljudskih množic

Treba je ustanoviti novo fronto, fronto dela v tovarnah, na poljih, v delavnicah - Tretji del govora podpredsednika naše osrednje vlade

Preidimo sedaj na nekaj konkretnih napak in slabosti v našem delu.

V prvi vrsti je treba pogledati odkrito v oči zelo negativni dediščini iz preteklosti, ki nam sedaj najbolj hodi na pot, da bi mogli čim hitreje kreniti po poti izgradnje. To je nezadosten smisel za organizacijo in za načrtno delo, za dober tempo v delu, za realistično razumevanje nalog v delu.

Posrečilo se nam je, da smo z divnim poletom mobilizirali množice v borbi proti okupatorju in njegovim pomagačem. Nasprotno pa, ko se je delo na praktičnih nalogah izgradnje, naši kadri niso vedno zadovoljivo odgovarjali, najčešče v prvi vrsti zaradi tega, ker niso znali pravilno organizirati dela. Prihajajo k nam »psihologi« in »analizatorji« ljudske duše, ki trdijo, da smo mi Slovani že po prirodi nezrečeno slabi organizatorji, sposobni samo za sanjarjenje in povest. V resnici so to klevete, ki jih vsak dan demantira praksa naše izgradnje. Ta dokazuje, da moremo mi uspešno rešiti tudi vse naloge organizacije tam, kjer se na tem dovolj zagrizeno dela in kjer je kadrom jasna splošna perspektiva našega dela. Zato je treba vso našo agitacijo in propagando prenesti od splošnih političnih gesel na naše vsakodnevne izgradnje ali, bolj rečeno, povezati splošne politične parole s konkretnimi nalogami izgradnje.

Treba je preiti od množičnih splošnopoličnih mitingov na stvarne konference, posvetovanja o proizvodnji, na razgovore o konkretnih vprašanjih, o organizaciji izgradnje, na vprašanja o pomoči potrebnim, o dvigavanju produktivnosti itd.

Skladno načrtno delo

Treba je, da naši aktivisti uvidijo, da morajo oni sami postati dobri organizatorji in da istočasno v tem smislu vzgajajo narodne množice. Mi moramo podobno, kakor je rekel tovariš Stalin sovjet-skemu ljudstvu: združiti naš revolucionarni elan, z ameriškim smislom za realnost, za organizacijo, za sistematsko delo. To je danes naša glavna naloga. Za to sta potrebni dve stvari: Prvič, da čim prej pridemo na vseh področjih in pri vsakem organu naše narodne oblasti k načrtnemu delu. Načrt je treba izvrševati od spodaj navzgor in od zgoraj navzdol. Mi smo šele na začetku izgradnje, a v tej fazi je nujno potrebno, da se v vodstvih izdelujejo v glavnem okvirni načrti, ter da se z vso silo dela na tem, da se naši najnižji organi nauče delati načrtno, s pogledom naprej, povezujoč lokalne interese z obče državnimi. Če bodo po načrtu delali naši vsaki narodno-osvobodilni odbori, naši okrajni in okrožni NO odbori, potem bodo tako federalne kakor centralna vlada imele pravi pregled stanja, potem bo federalni in splošni zvezni načrti mogli postati konkretni. Težiske dela naših zveznih in deželskih vodstev potem takem ni v tem, da se izgotavljajo neki papirnati načrti z navajanjem starih statistik, temveč da se nudi živa pomoč nižjim organom pri njihovem delu, da se čim bolj trdno povežejo s centrom, da se usposobljajo za samostojno načrtno delo. Zvezni in deželni načrti naj se primerjajo z doseženimi uspehi na terenu in se nato izpopolnjujejo in uresničujejo. Ni dvoma, da pride pri nas čisto do neskladnosti, starih abstraktnih statistik z načrti naših centrov. Ta neskladnost se bo mogla odstraniti samo z živo vezjo centra s terenom, s primerjalno izgradnjo lokalnih in centralnih načrtov.

Iniciativno sodelovanje in kontrola od spodaj

Drugi pogoj je, da pri vsem tem delu sodelujejo ljudske množice s

svojo iniciativno in s svojo kontrolo od spodaj. A oblike dela morejo biti takšne, da se tudi množice same učijo načrtno in sistematsko delati.

Kar je v preteklosti dalo toliko sil in toliko zmaga naši borbi, je bilo v prvi vrsti široko in prostovoljno sodelovanje ljudskih množic, njihova ustvarjalna iniciativa od spodaj. Kadri so rasli od spodaj in so bili v delu neposredno ljudski. Sklepi so prihajali tako rekoč neposredno iz ljudstva, zato so te odločbe naletele na najkrajnejšo vsakodnevno podporo množic. V tem je moč demokratičnega, ki mora omogočiti, da bo vsak poedini državljan v raznih oblikah sodeloval pri upravljanju države. Naloge so večje, številnejše in se ne morejo vedno reševati z istimi enostavnimi sredstvi in metodami. Razen tega imajo danes organi naše oblasti, posebno mestni, neštete možnosti za aktivizacijo množic v državni izgradnji. Med tem pa že danes neki naši kadri pozabljajo, na to dejstvo. Mislijo, da morejo brez tega izvršiti svoje delo. Takšni ljudje slabijo položaj še z izdajanjem odločb in ukazov, ki spominjajo na stare uradnike, ki zapadejo v stare navade in običaje, če niso pod zadostno kontrolo. Ugotoviti je treba, da se je v naš državni aparat začela vtihotapljati birokratska slabost. Birokrati mislijo, da sedaj, ko je vojna končana, niso več potrebni požrtvovalni borci, ljudje, ki

pozabljajo na svoje osebne interese in služijo samo skupnemu interesu, z eno besedo, takšni ljudje, ki so stali v prvih vrstah narodno-osvobodilne borbe. Birokratska rja je že na nekih mestih začela pokrivati lik narodnega borca za lepšo bodočnost svojega naroda. Takšnim birokratom se pridružujejo ljudje, ki sanjajo o starem, preteklem, ki hrepene po »mlinu«, ko se narodne množice niso mešale v državne posle, ko ni bilo kontrole z »ulice« itd. Ti ljudje hrepene po »normalizaciji«, po »redu« in pod redom razumejo povratek k staremu.

Ljudske množice vidijo te napake, vendar so prepričane, da so to prehodni pojavi, izzvani od poedin- cev. Ta visoka zavest naših množic najčešče premaguje birokratsko ogorčenost. Tudi skozi birokratsko prevleko, kjer se pač pojavlja, se prebija na dan volja ljudskih množic. V tem je največja moč nove Jugoslavije in zagotovilo proti vsem težkostem. Vendar to ni dovolj. Bili bi samozadovoljni čvekači, če bi mislili, da bodo stvari šle same od sebe. Skodljivi pojavi ovirajo naglo izgradnjo in prinašajo desorientacijo v množice, nejasnost v njihove predstave, zato se je treba proti tem napakam in nedostatom neprestano in odločno boriti.

Ali mogoče oni ljudje, ki so podlegli birokratizmu, mislijo, da sedaj ni več potrebna iniciativa množic in njihovo sodelovanje v izgradnji?

Danes delamo za sebe

V resnici je danes bolj potrebna kakor kdaj koli. To pa, kar se danes dogaja v naši državi, je tudi borba, borba na novi osnovi, v nekem posebnem smislu. Nadaljuje se borba proti posledicam okupacije, proti ogromnim težavam v obnovi in izgradnji, proti ostankom sovražnikov v državi, ki se poskušajo pojavljati v novih oblikah. A tega sovražnika bomo premagali samo z zagrizenim delom in z živo stražo na vsakem koraku. Skupno je treba predvsem razvijati budnost in iniciativno množice. Razumemo, da bodo sovražniki in filistri še nadalje iskali »mir«, »zrak«, »dobre stare čase«. Boje se množice in njihove aktivnosti. Zali jih njihova aktivnost. Zato bodo iskali zatolčeka pri birokratih. In prav zato je borba proti birokratizmu danes sestavni del borbe za obrambo pridobitev narodno-osvobodilne borbe.

Razumljivo je, da se tam, kjer so stopili v življenje in v sodelovanje pri narodni izgradnji novih ljudi, zrasli iz ljudskih globlin, pojavljajo napake in nastajajo neprijetnosti za one, ki ne želijo naglega tempa. Vendar nihče ne more kadrom, zraslim iz naroda, ki se danes bore za pravični cilj, zameriti, ako čisto pri svojem delu ne zbirajo sredstev. To more biti včasih neprijetno in škodljivo, vendar jih v preteklosti ni nihče drugače učil. Zato naj se ljudje, ki žalujejo za stari, ne čutijo užaljene, ako jim kdo plača z njihovim lastnim denarjem. Naloga naših aktivstov je, da pomagajo narodnim množicam v borbi proti vsem notranjim težkostem, s istim elanom, s katerim so naše množice v preteklosti šle v boj proti okupatorju. Borbeni duh in uporna volja morata prevladati.

Popravek izjave tržaškega škofa

V včerajšnji številki smo objavili izjavo tržaškega škofa. Pri tem pa s: nam je vrnila neljuba pomota. Pod točko b, se izjava glasi pravilno: »da moje osebe nikdar niso prišli, niti nisem bil po nadzorom v svojem stanovanju in se tudi nikoli nisem imel nesar od njih bati.

Pod točko d, se zadnji del glasi pravilno: ...da mi elajšajo redno in slevesno izvedbo procesije. Uredništvo.

aktivnost naših ljudskih množic. Treba je ustvariti novo fronto, fronto dela in odstranjevanja težav, fronto v naših tovarnah, na poljih, v delavnicah, povsod, kjer delavne roke ljudskih množic postavljajo temelje sreči bodočih pokolenj. Treba je v množicah razvijati zavest, da danes delamo za sebe, za bodočnost, za vse ono, za kar so se tako hlabro borile v preteklosti, za kar so umrli naši najboljši sinovi v velikem prepiranju, da bo nekega dne prišel čas ko bo težnja po življenju dostojnem človeka, postala kri in meso.

Samokritika naše najmočnejše orožje

Od sedaj naprej zavisi samo od nas, od aktivnega dela vsega naroda, kako se bo uresničila ta davna želja. Mi smo tako srečni, da postaja ta želja pred našimi očmi kri in meso. Za to tudi mi nosimo odgovornost. Ali moremo dopustiti, da birokratizem in drugi slinici pojavi slabijo in omalovažujejo krvavo veličino dela, ki ga danes opravlja naš narod, naše ljudske množice, s svojimi najboljšimi sinovi na čelu.

Ce je tako, potem je treba objaviti ostro borbo proti vsem tem slabostim. Ponovno je treba poudariti: Samokritika je naše najmočnejše orožje. Sami sebe moramo biti najbližji sodnik tudi takrat, ko je potreben surov sodnik. Naša lastna zavest in pazljivo opazovanje ljudskih množic morata biti pravi regulator aktivnosti naših aktivstov. Voditi resnično ljudsko politiko ne pomeni demagoško ponavljati samo to, kar se pojavlja, v ljudskih množicah. Zastopajoč splošne interese naroda, mora resnično demokratično vodstvo usmeriti korak v progresivnost, istočasno pa ljudskim množicam stalno kazati pot naprej. Vendar pri ustvarjanju te linije moramo iti v korak z razvojem zavesti širokih ljudskih množic, kot pravi Lenin: »Ne prehitovati naprej niti ne zaostajati«. Ena kot druga napaka bi nas pripeljala do izolacije od ljudskih množic, kar znači nelzebežen poraz. Naši aktivisti morajo v tem pogledu, imeti stalno pred očmi, Stalinove besede:

(Konec v prihodnjem številu)

Vprašanje kolonij

„Krasnaja zvezda“ za načelo samoodločbe

Moskva, 2. Tass. — Profesor K. K. Krasnaja zvezda, da je ena glavnih točk, ki jo intenzivno obravnava na konferenci združenih narodov v San Franciscu, vprašanje mednarodnega zaupanja v zvezi s problemom povojne uprave kolonij (odvisnih držav). Po našem mnenju se ta problem kljub vseh svoji obsežnosti in zapletenosti mora razčistiti in se tudi lahko v zadostni meri razčisti. Vprašanje, ki je leta 1919, je privedel v vprašanje uprave bivših turških in nemških kolonij do mednarodnih mandatov Društva narodov. Mandatni režim je bil kompromis med Wilsonovimi 14 točkami, gledi delavstva in mednarodno-povobodilnih gibanj, ki so stremela za popolno neodvisnost kolonij, in med zahtevami imperialističnih krogov antantnih držav, ki so vztrajali na enostavni razdelitvi kolonialnih posesti premaganih držav. Kar se tiče sovjetske države, ki se bori že od svojega postanka za načelo samoodločbe narodov in sicer za vse narode in države, mora samo zavreči sistem kolonialnih mandatov.

Ob vstopu v Društvo narodov v letu 1934, je naša država uradno izjavila, da bi upravljal nekaterim neprimerljivim klavzulam, ki se tičejo mandatov, v primeru, da bi sodelovala pri podpisu pakta Društva narodov. Povojni režim v kolonijah je bil privržen kolektivno obravnavanje in zavezniki vlad na konferenci v San Franciscu. Zelo jasno in dosledno stališče je v tem vprašanju zavzela delegacija SZ. Začeli so govoriti o 30. aprila in v njegovih izjavah na tiskovni konferenci 7. maja pa vse do sovjetskih predlogov glede samoodločbe in neodvisnosti kolonialnih narodov, ki so imeli direktni namen služiti mednarodnemu zaupanju — vse to je pokazalo jasno in nespremenljivo politiko SZ. Ta politika je trdno povezana z delovanjem in nameni velikih ustanoviteljev SZ — Lenina in Stalina, ki sta proglasila pravo vsakega naroda do samoodločbe, vključno s pravico do odcepitve in ustanovitve samostojne države.

Ta načela so temelj velike moči SZ. V svoji internacionalni praksi se SZ stalno ravna po teh načelih. Obrnjen proti celemu svetu se je Stalin spomnil teh načel v svojem govoru 6. novembra 1943, ko je navedel med cilji velike domovinske vojne sledeče: enakopravnost narodov, nedotakljivost njihovih teritorijev, osvoboditev zaslužnih narodov in zopetno vzpostavitev njihovih suverenih pravic, pravo vsake države, da si uredi življenje po svoj lastni želji. Eden izmed členov deklaracije iz konferencie v Dumbarton Oaks-u določa kot cilj mednarodne organizacije združenih narodov razvoj prijateljskih odnosov med narodi. Na konferenci v San Franciscu je bila ta formulacija izpopolnjena z deli, ki temeljijo na spoštovanju enakopravnosti in prava do samoodločbe narodov. Potrebno je omeniti, da ne more biti prijateljskih odnosov med narodi, njihove resnične enakopravnosti in pravice do samoodločbe, stalnosti mednarodnega pravnega reda, nepovratnega spoštovanja človeških pravic in temeljnih svobod tako dolgo, dokler bo v eni ali drugi obliki veljal

sistem kolonialnega zatiranja, dokler bodo lahko nekateri narodi in države razpolagali z usodo drugih. Svobodoljubni narodi, ki so v težkih vojnih preizkušnjah nasproti fašističnim roparjem dokazali svojo privrženost svobodi in demokraciji, morajo sedaj prav iz tega vzroka bolj kakor vsi drugi spoštovati pravice kateregakoli naroda v kateremkoli delu sveta do samostojnega obstoja, do prostega razvoja njegovih duševnih in materialnih sil, do samostojne državne organizacije za ohranjanje mednarodnega mira in varnosti, ki naj bo stvarjena od svobodoljubnih narodov. Ti narodi ne morejo smatrati svoje naloge za dovršeno, dokler ne bo zagotovljeno vsem narodom, vključno s tistimi v kolonialnih državah, možnost svobodnega in nemotenega razvoja in možnost enakopravnega sodelovanja z drugimi narodi na polju mednarodne kulture in napredka.

Komisija za vojne zločine

London, 2. — V Londonu se je pričela konferenca predstavnikov komisije za vojne zločine. Na konferenci sodelujejo predstavniki 16 držav.

Na čelu delegacije demokratične federativne Jugoslavije je predsednik komisije za ugotavljanje vojnih zločinov okupatorja in njegovih pomočnikov dr. Dušan Nedeljković. Ostali so član državne komisije dr. Milan Bartoš in delegat Jugoslavije pri komisiji združenih narodov za vojne zločine dr. Radomir Živković. Članom delegacije je bil prirejen svečani banket v hotelu «Savoy».

2657 vojnih zločincev

London, 2. NNU. — Lord Wright, predsednik konferencie za vojne zločine, je dejal ob otvoritvi zasedanja, da je bilo 2657 ljudi obtoženih vojnih zločinov od strani združenih narodov. Od teh je 2525 Nemcev, 110 Italijanov, 2 Albanca, 17 Bolgarov, 2 Madžarov in 2 Rumuna. Nemški obtoženci so bili obtoženi od sledečih držav od Belgije 250, Českoslovaške 248, Francije obtožuje 1116 zločincev, Grcija 11, Luksemburg 1, Norveška 56, Norveška 98, Poljska 544, Združene države 127 in Jugoslavija 70.

Proces proti Pelainu

Pariz, 2. Ass. Press. — Maršal Pelain je pri zaslišanju izjavil, da je bil v vojni francoskih monarhistov Charlesom Maurrasom v prisrčnih odnosih, a to le v literarnih vprašanjih, ne pa v političnih. Dodal je, da mu je žal, da je prišel v svojo vlogo bivšega pravosodnega ministra Alberta. Po zaslišanju so se nekateri člani komisije zgrajali, ker so Pelainu dovolili, da sedi v ugodnem naslanjaju.

Španija ščiti Lavala

Washington, 2. NNU. — Vršilec dolžnosti zunanjega ministra Grew, je večer izjavil na sestanku z novinarji, da bi moral biti Laval izročen začetni francoski vladi. Grew je dejal, da vlada Združenih držav se nadalje pritisla na špansko vlado, da izroči Lavala Franciji. Španska vlada pa vztraja na stališču, da mora biti Laval izročen zaveznikemu sodišču.

Nemško zlato iščejo

Washington, 2. NNU. — Vršilec dolžnosti zunanjega ministra Grew, je večer izjavil na sestanku z novinarji, da bi moral biti Laval izročen začetni francoski vladi. Grew je dejal, da vlada Združenih držav se nadalje pritisla na špansko vlado, da izroči Lavala Franciji. Španska vlada pa vztraja na stališču, da mora biti Laval izročen zaveznikemu sodišču.

Nemške ujetnike že odpuščajo

Lüneburg, 2. NNU. — V bližnji bodočnosti bodo oblasti britanske in ameriške vojske zaenkrat v Nemčiji začele demobilizirati milijon in pol nemških vojakov, ki bodo zapušeni pri poljedelskih delih, v industriji, pri obnovi cest in prometa.

Ironija je da so nemški vojski prej dobili vojaški odpust kakor

remkoli delu sveta do samostojnega obstoja, do prostega razvoja njegovih duševnih in materialnih sil, do samostojne državne organizacije za ohranjanje mednarodnega mira in varnosti, ki naj bo stvarjena od svobodoljubnih narodov. Ti narodi ne morejo smatrati svoje naloge za dovršeno, dokler ne bo zagotovljeno vsem narodom, vključno s tistimi v kolonialnih državah, možnost svobodnega in nemotenega razvoja in možnost enakopravnega sodelovanja z drugimi narodi na polju mednarodne kulture in napredka.

njihovi zmagovalci. Ti vojski bodo nadomestili milijone prisilnih delavcev, ki se bodo vrnili v domovino.

Nemški ujetniki v belgijskih rudnikih

Bruselj, 2. NNU. — Belgijski radio je objavil da so prispeili v Grand v več skupinah nemški ujetniki, ki bodo delali v belgijskih rudnikih. Namešteni bodo v taboriščih, ki so jih prej sami uporabljali za ruske deportirance.

Konferenca sovjetskih poveljnikov nemških mest

I. ukrajinska fronta, 2. Tass. — Pokrajinska konferenca vojaških poveljnikov nemških mest, ki je bila te dni, je razpravljala o organizaciji oca vojaških komand in usvartitvi civilne obelnske uprave za nemški narod. V vseh nemških mestih v tej pokrajini je bila že ustvarjena civilna obelnska uprava, katere naloga je organiziranje normalnega življenja.

Vojna na Kitajskem

Japonci na umiku proti Kantonu in Sanghaju

London, 2. Reuter. — Grahon Barrow, posebni dopisnik Reutera v Čungkingu poroča:

V zvezi z dramatičnimi bitkami, ki se bodo razvile na Kitajskem v bližnji bodočnosti s povečanimi kitajskimi ofenzivami, je vrhovni poveljnik severnoameriških čet, generalni poročnik Albert Wedemeyer izjavil zastopnikom tiska, da se bodo Japonci umaknili iz svojega koridorja prav skozi srednjo Kitajsko, s katerim vzdržujejo zvezo s silami v Francoski Indokini. Kitajski napadalni duh je narastel, je dejal dočim so bili med Japonci opaženi primeri upadanja morale. Wedemeyer je obljubil povečano letalsko podporo kitajskim silam na kopnem. Zadnja akcija, ki so jo izvršila letala 14. skupine je imela za posledico uničenje 30 ladij, natoženjenih s petrolejem na jezeru Tung-Ting v severnem delu province Čang-Kunan.

Od zavzetega invazijskega pristanišča Fučov v pokrajini Fukieh v jugovzhodni Kitajski so kitajske čete napredovale severovzhodno ob obali v smeri proti južnemu bregu reke Kio. Kaže, da se bodo Japonci umaknili s tega obalnega področja in koncentrirali svoje sile okrog Kantonu in Sanghaju. V pokrajini Kwangsi so kitajske sile preselele japonski koridor, ki poteka iz centralne Kitajske proti Indokini in so prodrli iz osvojenega mesta Nankinga proti Sulu, 60 milj v smeri proti jugovzhodu. Iz tega predela se Japonci umikajo.

Kitajske čete, ki so zavzele Nanking, so našle mesto popolnoma porušeno, toda letališče, ki so ga prej uporabljali Američani, ni bilo

Nova Varšava

Varšava, 2. Tass. — Varšavski radio poroča, da so arhitekti napravili načrt za obnovu poljske prestolnice. Nova Varšava bo ohranila svoj karakteristični zgodovinski videz, obznan bo zadostila vsem higijenskim zahtevam in bo zagotovila prebivalstvu vse udobje. Pri obnovi Varšave bo do upoštevali da bodo v njej koncentrirani vsi politični, kulturni in ekonomska središča države. Železniško križišče bo znatno povečano. Po tem načrtu v Varšavi ne bo podjetij težke industrije, ampak samo tovarne za precizno mehaniko, poligrafska podjetja in podjetja za znanstvena raziskavanja. Državne, znanstvene, poslovalne in veliki hoteli bodo zgrajeni v centru mesta ob bregovih Vise. Težka industrija bo razmestena ob železniških progah proti zapadu.

Poljska agrarna reforma

Moskva, 2. Tass. — Stavinski poroča, da razpravlja o položaju poljskega naroda in se posebej o položaju poljskih kmetov. Opisuje, kako je Poljska kot poljedelska država na najnižjem mestu v vsej Evropi. Se posebej opozarja na dejstvo, da je leta 1920 poljska vodilna struja objavila kmetom zemljiško posest zato, da jih zaradi blazilnice se vojne proti Rusiji pridobi. Dane obljube pa ni izpolnila.

Stavinski, ki docela odobrava agrarno reformo, smatra, da se je od te okoristil poldrugi milijon čseh. Tudi, da se tako imenovana poljska «vlada» ne bi nikoli upala načeti reševanja tega važnega socialnega in gospodarskega vprašanja. Hvali nato poljske vlado, ki gre na roko poljskemu narodu. In to je glavni vzrok, ki je zagotovil vladi podporo poljskih kmetov. Istotako vidi Stavinski v tem glavni vzrok neupornosti londonskih Poljakov do Varšave.

Ojačenja za ameriške ladjedelnice

Washington, 2. NNU. — Minister mornarice James Forrestal je dejal skupini novinarjev, da je ojačena bujovitost Japoncev imela za posledico nove poškodbe na edinicah vojne mornarice in da je nastopilo v pomorskih delavnicah na zapadni obali veliko pomanjkanje delovnih sil. Pozval je delavce, da se z vsemi silami lotijo dela in je izrazil mnene, da je treba v ladjedelnicah za obnovitvena dela nemudno najmanj 15.000 specializiranih delavcev.

Indijski častniki protestirajo

Glasgow, 1. Reuter. — Indijski oficirji, ki bi se morali vrniti v Glasgow za potovanje v Indijo, potem ko so bili izpuščeni iz nemških ujetniških taborišč, je odklonilo potovati pod danimi pogoji in so v taboriščih v Angliji.

Dva oficirja sta izjavila, da je bilo postopanje z njimi podobno postopanju s sovražnimi vojnimi ujetniki in sta vztrajala na tem, da imata pravico do kabin I. razreda kakor drugi britanski oficirji.

Vseeno smo šli naprej. Pojedel sem poslednji kosček kruha, ko je bilo šlo poldne. Čakati smo morali novo jutro.

Nisem hotel verjeti. Toda vseeno, nekaj me je bolelo. Bila je neka trpkost in globoka bolelost. Mladost je zmagala, bila je močnejša.

Hiteti moramo. Dospeti moramo na mesto. Znojne kaplje mi polzijo po licih. Vročje je. Na hrbtu je dvajset kil. Toda nič zato, bo že šlo.

Nebo se je zastrlo. Bila je že tema, ko smo prišli. Telo se je kadilo, a dež ga je hladil. Curek vode mi je tekkel po hrbtu. Ugajalo mi je. Mladost je pozabila trpljenje. Vedel sem, kje boli. Prsi.

Misel, da ni nič, me je krepila. Toda moč mi je po malem popuščala. Obraz je postal čedalje bledejši in sapa vedno težja.

Kajal sem. Prehlad, sem se tolažil. Tovariši so hiteli, tudi jaz sem hotel za njimi, toda zmanjkovalo mi je sapa. Prišel sem. Toda na to sem moral dolgo počivati.

Nacistična kriminalca Rainer in Globočnik aretirana

V Avstriji so britanski vojski aretirali bivšega gauliterja za Primorje Rainerja in generala Globočnika.

Primorsko ljudstvo bo nedvomno z zadovoljstvom sprejelo to novico. Predobro sta znana oba zločince, ki sta dokaj časa strahovala po naših krajih.

Koliko zla sta povročila, vedo povedati številne matere, številne neveste in številni otroci, ki obkrojuje svoje drage, katere so nacistični in fašistični krvniki po nalogu Rainerja in Globočnika mučili, obeh, streljali in živo sežigali. Oba se morata smatrati za vojna zločince in bosta morala biti kot taka sojena.

IZ SOVJETSKE ZVEZE

Fiziološki zavod v Leningradu

Leningrad, 2. Tass. — Gostje, ki bodo prišli v Leningrad na proslavo 220. obletnice ustanovitve Znanstvene akademije v ZSSR, si bodo lahko ogledali eno največjih znanstvenih ustanov, fiziološki zavod, ki je imenovan po Pavlovu. Videli bodo preizkušne metode in eksperimente, ki se vršijo po laboratorijih za čutne organe, laboratorijih za ugotavljanje kakovosti refleksov, dalje v laboratorijih za živčno in mišično fiziologijo, za primerjajno psihologijo in blokemijo, itd. Poizkusi na živalih se bodo napravili v posebnih akustično tesnih celicah.

V zavodu bo odprta velika razstava, ki bo pokazala njegove znanstvene uspehe in predočila njegovo zgodovino od leta 1893, ko je bil ustanovljen fiziološki laboratorij ruske Znanstvene Akademije, iz katerega se je razvil ta zavod. Mnogo dokumentov, diagramov in fotografij bo predočilo delovanje zavoda v dobi, ko mu je načeljal Ivan Pavlov, kakor tudi delo, ki je bilo izvršeno na podlagi njegove znanstvene zapuščine. Važno mesto na razstavi bo delo sovjetskih fiziologov v času domovinske vojne. Znano je, da so nekateri znanstveniki pod vodstvom Pavlova učence Marije Petrove ostali v Leningradu in nadaljevali v težkih dneh blokade študij o intenzivnejšem delovanju živcev. Druga skupina znanstvenikov je bila zaposlena v bolnici in se je bavila s poškodbami živčnega sistema in posebej z

vplivom možganskih poškodb na delovanje možganske mreže velikih možganskih polov.

Iznajdba sovjetskih znanstvenikov

Moskva, 2. Tass. — Sovjetska znanstvenika Pavel Pavlov in njegova žena sta iznašla pripravo, ki avtomatično ustavlja dvigala v rudnikih v primeru, da se pretrgajo vodila. Dvigalo navadno lahko nosi 40 ljudi ali pa od 5 do 30 ton tovora. Pavlova priprava ustavi dvigalo brez pretresa 2 ali 3 m potem ko se je vodilo pretrgalo in sicer se preden je pri padcu moglo doseči večjo brzino. Ta priprava sestoji iz zelo enostavnega avtomatičnega mehanizma, nameščenega na vrhu dvigala. Poizkusi s tem mehanizmom. Ki so se začeli med vojno, so dali odlične rezultate. Vodilo je bilo 68 krat pretrgano in vsakokrat se je dvigalo gladko ustavilo. V začetku je bilo dvigalo natočeno z živali, potem je bilo odločeno napraviti poizkus z ljudmi. 6 ljudi, med njimi oba iznajditelja, je vstopilo v dvigalo. Vrv je bila pretrgana v trenutku, ko je bilo dvigalo 240 m od tal. Priprava je dobro delovala in vse se je gladko izteklo. Sedaj se Pavlova priprava namešča v rudnikih Donskega bazena.

Za parilzanske družine

Minsk, 2. — V Beli Rusiji so zgradili 45.000 novih hiš za družine partizanov in za borce, ki so zgubili svoje domove v času nemške zasedbe. Za gradnjo teh hiš je državna organizacija za gradnjo poslala na mesto cele čete specialistov. Tisoči družin, ki so živeli v jarkih in v zaklonih, so se že nastanili v novih hišah. (Tass).

IZ JUGOSLAVIJE

Oskrbovanje Beograda

Beograd, 2. (Tanjug) — Beograjski mesarji bodo skupno »Granapom« sodelovali pri oskrbovanju Beograda z mesom in mastjo. Večarj so imeli v ta namen posebno konferenco. »Granapom« dovažal živino v Beograd in oskrbel klanje, dočim bodo mesarji kot strokovnjaki razdelili meso med prebivalstvo v skladu z zahtevami in navodili »Granapa« S tem se svem poštenim trgovcem daje prilika za delo. Na isti konferenci so mesarji sklenili, da bodo osnovali mesarske proizvajalne združbe po posameznih rajonih, v katerih bodo enakopravno vključeni mesarski mojstri in njih pomočniki.

Izvršni narodni odbor za mesto Beograd bo zgradil pekarno, v kateri se bo peklo dnevno stotisoč hlebov kruha. Da bi se rešilo vprašanje oskrbovanja prebivalstva Beograda s kruhom, je INO sklenil, da se v neposredni bližini električne centrale «Snaga i svetlost» zgradi velika mestna pekarna. Ta pekarna se bo okoristila s presežkom pare v električni centrali. Kot stranski proizvod se bo pridobivalo približno tisoč litrov čistega alkohola. Gradnja pekarnar se bo pričela v prihodnjih dneh.

Slovenski industriji pri ministru Hebrangu

Ljubljana, 2. Tanjug. — V prisotnosti ministra industrije zvezne vlade Andreja Hebranga je minister za industrijo v federalni vladi Slovenije sprejel delegacijo zveze industrijev Slovenije. Direktor Trboveljske premoagropne družbe Dr. Vrhunc je pozdravil ministra in je v svojem nagovoru med ostalim dejal: Industriji Slovenije se zavemo svoje vloge pri velikem naporu za gospodarsko obnovo v duhu novega časa in razvoja ekonomskih razmer v državi. Izhajajoč s tega stališča smo pripravljali podrediti svoje osebno korist splošni obnovi gospodarskega življenja in blagostanja delovnih ljudskih množic. V razgovoru ministra zvezne vlade Hebranga z delegacijo se je načela obnova Zveze industrijev, nabava surovin in organiziranje privatne pobude. Delegati so stavili nekatere predloge, ki so važni za obnovo našega gospodarskega življenja.

Zbirka za ranjence

Zagreb, 2. Tanjug. — Pokrajinski odbor Društva rdečega križa v Zagrebu je organiziral nabiralno akcijo za ranjence, ki je rodila odlične rezultate. Mestni Zagreb so dali neosebno vse, kar je ranjenecem v korist. Zlasti so prispevali živila in letje iz bližnje okolice. Sovjetski umetniki, ki so nedavno gostovali v Zagrebu, so poklonili Rdečem križu 2.404.470 kun od izkupitve svojih koncertov v Zagrebu. Neka tvornica je darovala 2000 kg marmelade. Med drugimi je mnogo posteljnih, posode, platna, toaletnih potrebščin knjig l. t. d.

TODIČ BORIVOJ

Oče

Spomnil sem se. Bilo je žalostno jesensko jutro. Dež je nalahko padal in mlekariče, ki so hitele po ulicah, so bile mokre. Tam na oglišču je stiskala gruča ljudi. Prodajali so kruh. Lica ljudi so bila udrta, poznalo se jim je, da gladujejo.

Prišli so po cesti, v lepih uniformah, bahavi in si tlačili v usta kosce čokolade. Spodili so žene, a otroci so prosili kruha.

Ti, oče si bil žalosten. Tega mi nisi povedal. Videl sem žalost v tvojih očeh. Bile so velike, čudne in motne. Gledal si za menoj. Toda jaz sem hitel. Skrivaj sem obraz in pogled. Srce mi je bilo žalostno.

Vzel sem si stvari, ki sem jih rabil. Brilev in malo knjižico. Odšel sem.

...Toda mi je bilo najtežje. Tisti trenutek, ko sem ti podajal roko. Pogledal si me. Vem, na kaj si mislil... Devetnajst let sreče, devet-

najst let mladosti, devetnajst let tvojih nad... in sedaj... vse je treba pozabiti.

Občutil sem vse. Toda nisem hotel popustiti. Besede so mi zastajale v grlu, vseeno sem premagal samega sebe.

Tedaj sem stopil k bratu. Se vedno je bil ves sanjav. Odprl je velike črne oči, oči otroka in me pogledal. Bile so lepe in naivne. Solza se mi je pojavila v njih, navadna dečja solza, ali bratek.

In mala sestra me je vprašala: «Kdaj se boš vrnil?». Nisem ji vedel odgovoriti. Vse skupaj je bilo zame preveč. Odločno sem odšel, pot je bila dolga.

Čakal si me. In vedel si, kaj je bilo vsak dan. Prišel je mrak. Nasit je živel iz dneva v dan enako. Ljudje so se monotonno sprehajali. Včasih si žul znane glasove. Vem. To te je bolelo. Tedaj je nekdo zazvilgal. Bili so prijatelji. Pohitil si k oknu, kakor ponavadi si hotel reči: «Vsak čas pride...» ali... Tedaj si se premislil... Ne,

danes ne bo prišel... Odšel je in kdo ve... rekel si jim: «Ni ga, ne vem, kje je». Oni so nadaljevali pot in ti si jih gledal. Videl si me nekljub temu, da si vedel, da se varaš. Vrnili si se v mojo sobo in zopet pregledaval knjige. Spominjal si se... a jaz sem bil že daleč.

Minevali so dnevi. Minevalo je jutro in večer za večerom. Toda tvoj pogled me je iskal, vedno.

Nadaljeval sem pot. Pred menoj jih je bilo na desetine in za menoj ravno tako. Dolga kolona se je počasi pomikala. Gora je bila visoka. Zmanjkovalo mi je sapa, ali treba je bilo iti. Noge so mi drsele in težki zaboj mi je žuljil rame. Brez zamene, ure in ure. Nisem se ježil. Črpal sem moč iz naše skupne moči. Toda noge so me vedno težje držale.

...Nič več nisem imel levega čevlja. Prsti so postali rdeči in podplati je bil že zdavno raztrgan. Bos sem bil.

Veter se je poigraval z nami in prinašal mraz, ki je bolel do kosti.

TRŽAŠKA KRONIKA

V vojaški bolnici

Še ranjenci povedo: Svoboda je draga stvar, toda če nam jo bo kdo hotel kratiti, bomo pokazali, da damo zanjo vse

V ulici Fabio Severo je veliko poslopje z rdečim križem na strehi in z napisom: Ospedale militare. Nekoliko višje od ceste leži, obdano z visoko ograjo in z drevjem. Ravno mesec dni je, odkar so to vojaško bolnico napolnili naši ranjenci in bolni partizani, okrog 800 jih leži v njej. Izreden dokaz, kako velike žrtve je zahtevala osvoboditev zaslužene Primorske, Istre in Trsta. Jugoslovanski in italijanski partizani ležijo drug poleg drugega.

Ogromna stvar je ta bolnica, z nešteti oddelki, atopnšči, hodniki in sobami. Po hodnikih so švigali zdravniki in bolničarke v belih haljah, pa ranjenci v kratkih bolniških plaščih in obojbe, vsi z določenim ciljem. Le jaz sem taval kot zgubljen, dokler nisem našel na starega znanca iz Cankarjeve brigade, na por. Maksa Klanška, ki je komisar bolnice. Od njega sem dobil vse, kar sem rabil: podatke o bolnici in bolnikih, pozneje pa še spremljevalko po oddelkih.

Vsestranska skrb za ranjence in bolnike

V bolnici je 16 zdravnikov, med njimi zpani specialisti. Šef je Tržačan prof. Pepec, Slovenec je dr. Zumer. Vsi neverjetno skrbijo za ranjence in bolne, ki so jih tudi sami povedali, kako so zadovoljni z zdravniki in z vsem ostalim osebjem. Hrana je za vse zadostna in prav dobra. Politično in kulturno-prosvetno delo je zelo živo, vsaka soba ima redno politično ura, časopise dobivajo dnevno, kadar bo čudo jim igra radio. Pripravljajo se za miting, ki bo posvečen sodelovanju narodov in bodo na njem nastopili tudi italijanski tovariši. V vsakem nadstropju visi stenski časopis, poln člankov iz zadnjih bojev za osvoboditev Primorske in o življenju v bolnici. Obiski so dovoljeni dnevno od ene do treh in takrat pride vedno dosti tržaške slovenske in italijanske mladine, ki prinaša seboj darila svojim rešiteljem.

S tovarišico Tatjano sem se o vsem tem tudi prepiral. Sla ova kar na slepo srečo, kajti če bi si hotel vse ogledati, ne bi bila zlepa gotova. V prvem nadstropju sta se ustavila v sobi kirurškega oddelka. Kakih petnajst ranjencev leži tu in stopil sem do tretje postelje z desne. Aleksander Milevič iz Sarajeva, borec 12. brigade, 26. divizije leži na njej. Ranjen je bil 3. maja pri Ilirski Bistrici. Protitankovska granata ga je zadela v desno nogo in v prsa.

Poslednje usodne borbe

Izredno težke borbe smo imeli. Ogromne nemške sile so se umikale z Reke proti Trstu, pripoveduje. Sedem dni in noči smo se borili v slabem vremenu. Tam sem je izkupil. Naložili so nasna sanitetni avto in odpeljali. Po desetih kilometrih smo padli v svabsko zasedo in trije tovariši so bili na mestu zadeti. Pet se nas je komaj rešilo čez cesto v gozd. Takrat je že nastopila VIII. divizija, juršala na Nemca in nas rešila. Se istega dne so bile razbite nemške sile pri Ilirski Bistrici.

Srečkova zgodba

Sibenik Srečko Dean je bil 33 z dvema tovarišema ranjen od mine iz težkega minometa. Obledeli so na bojišču, kajti nemški prišlek je bil tako močan, da ga brigada ni mogla zadržati. Kakih trideset Nemcev se je vrnilo okoli ranjencev, pobrali so jim ves denar in odšli, češ da bodo itak kmalu umrli. Srečkova tovariša res nista več dolgo živela, on pa je ostal, toda premakniti se ni mogel od izčrpanosti. Šele čez tri dni je prišla zopet do njega nova skupina Nemcev, ga naložila na dve voji in ga odnesla v bližnjo vas. Dolge kolone vojaštva, kamionov, težkega orožja in prateža se je umikalo tam skozi. Takrat je začela prav blizu borba. Srečko je spoznal, da prodirajo naši. Nemci so ga pustili pred neko hišo v varstvu stražarja. Niti vode mu niso dali, niti obvezali ga niso.

«Prositi jih nisem hotel», pravi. «Toda ko sem ališal, da so naši že blizu, sem rekel stražarju, da si grem sam iskati v hišo vode. S težavo sem se premikal, se opiral na palico ob zidu. Svaba je bil nervozen, videl je, kako se njegovi umikajo, borba se je vedno bolj bližala. To sem izrazil, se zav-

lekel v hlev in se zaril v slamo. Takoj za tem sem izgubil zavest. Zbudil sem se v naši ambulanti. Povedali so mi, da so zasedli vas po trdem boju. Neka ženska me je videla, ko sem se skril in zdaj je privedla do mene tovariše, da so me rešili.

Pripovedovanje ga je utrudilo. Tatjano je prosil vode, potem pa še dodal:

«Zdaj mi gre na bolje. Kar čutim, da bom kmalu lahko šel v Sibenik. To je zdaj moja največja želja.»

Žrtve atentata v villi Segrè

Ostali, ki so napeto poslušali Srečkovo zgodbo, čeprav so jo že poznali, so se zdaj spet oglašali. Vse napore, ki so jih prestali in vsa junaštva, ki so jih napravili tik pred popolno osvoboditvijo svoje domovine, pripovedujejo tako skromno in preprosto, pač pa z zavestjo, da je bila to njihova dolžnost in z prepričanjem, da ne bodo njihove žrtve zaman. Nekdo od nasprotni steni je ves čas molčal in le z zanimanjem opazoval vse okrog sebe. Stopil sem do njega in vprašal, kaj je z njim. Odgovoril je italijansko, Ferrari Mario mu je ime. Bilu Milana je doma, Boril se je v diviziji Garibaldi. «Nations».

«Nisem bil ranjen v borbi», je začel. «Postal sem žrtev zločincaigre reakcije. Na rojstni dan maršala Tita so napravili atentat v villi Segrè, sicer si pa o tem že go-

Na Opčinah v borbi za Trst

«Zdaj gremo pa h Petru», je rekla Tatjana. «Objubila sem mu, da ga bom danes obiskala. Boš videl, kakšen dečko je!»

«Danes se običaj kar vrstijo», naju je sprejel Peter Debeljak. «Ravno me je zapustil brat. Še štiri leta se nisva videla. Nemci so ga izgnali v Srbijo in zdaj se je vrnil iz prišli naravnost k meni. — Tovariša, ki si ga pripeljala sicer ne poznam, ampak vseeno dobrodošel.»

Tatjana me je predstavila, Peter je naredil malo hudomušen obraz in rekel:

«Aha, dopisnik, toraj me čaka slava. Bova kar začela. Nemaša si tudi ti uganiti od kod sem, kakor sem jaz zate, da si ljubljčan. — Da, Gorenjec, izpod Brezja. Pozimi 1943 sem vstopil v partizane in bil v Kosovelovi brigadi, 30. divizija. V noči na 1. maja t. i. smo dobili nalogo, da likvidiramo posadko flake na Trstom. Naš bataljon je blokiral Opčine. Ko se je zdanilo smo se znašli med Nemci, nad nami so bili in pod nami, iz te vražje situacije smo se morali umakniti in pri tem smo celo ujeli 15 Nemcev, ki so nas hoteli pritisniti k močno utrjenim bunkerjem pred nami. Prodrali smo na koto nad Opčinami, pa so tudi to že Nemci zasedli. Vpili smo jim, naj se udajo. Dvigili so roke, ko pa smo bili tik, pri njih, so vžgali kot nori in nas obsuli z ročnimi granatami. Dobili sem rafal iz sarca v nogo. Ko so me odnesli, je prišel še drugi bataljon na pomoč. Tako je bilo, skupil sem jo, tik, preden so naši prišli v Trst. Svoboda je draga stvar, toda če nam jo bo hotel kdo kratiti, bomo pokazali, da damo zanjo vse.»

Bolničarka Pavla

To zadnje je povedal Peter zelo resno in se tako razvnel, da je sedel v postelji. Drugače pa je znan šalivce in vsakega okuži s svojo dobro voljo. Ko se je spet zleknil, se je nasmejal in rekel:

«Rad bi ti predstavil angelja naše sobe, pa se mi zdi, da nima časa. To je bolničarka Pavla. Tako kot ona skrbi za nas, bi skrbela edina le še mati.»

Bolničarka Pavla je bila res zaposlena na drugem koncu sobe. Nekoga je previzovala. Samo glavo je dvignila, požugala Petru v smehu: «Boš tiho, porodnež.»

Taka so ta naša dekleta, niti z besedico jih ne smeš pohvaliti. Dom so zapustili in le v partizane. Prej kdaj mogoče niti krvi niso smele videti, pa so že omedele, zdaj pa je bilo treba in so postale bolničarke. S svojimi nežnimi rokami so odvekle sto in sto ranjencev iz pred sovražnikovih krogel, delale

tovo dosti slišal, kaj ne, tovariš. — Seveda, ves svet je zvedel, kakšnih ogabnih načinov se poslužujejo zadnji ostanki fašizma, da bi nas ločili. Toda le povej natančno, saj me zanima, kako je bilo.

«Prišel sem v vilo na obisk k svojemu rojaku, s katerim se že dolgo nisva videla. Ravno pozdravila sva se, ko je silno počilo. V tistem trenutku sem bil že sredi razvalin. Imel sem dvakratno sredo. Ker sem stal, sem bil zasut samo do kolen, nad menoj pa je počila vodovodna cev in voda me je rešila pred ognjem. Moj prijatelj pa je bil na mestu mrtvega.»

Pokazal mi je svoje telo. Ves je obvezan. Najhujše rane ima po rokah, na vratu in na glavi. Od prvega dne je hrabro prenašal bolečine in ostal vedno dobre volje.

«Malo potrpljenja je treba, gre pa že kar odlično», pravi korajžno. Vprašal sem ga še, kako se počuti med Jugoslovani.

«Zal mi je, da ne razumam jezika. Vidim, kako se pogovarjajo, pa skoro nič ne razumem. Toda če je treba, se že kako pomenimo. Kot ena družina sem in jaz sem njihov mutasti brat. Slovence sem pa že prej poznal, ko smo se borili v Benetjah. Prijatelji smo postali v borbi in ostali bomo večno.»

Poslovil sem se od compagna Maria in od v sobi ter jim želel, da čimprej ozdravijo. Naj se kmalu pridem, so vpili za menoj in objubili, da bodo do drugič vsak svojo zgodbo napisali in bom lahko z njimi napolnil dva čapopisa.

so čudeže in postale angeli rešitelji. V tej veliki, prostorni bolnici kar izginejo, skoro jih ne bi opazili, da so še tu, na svojih mestih skromne kot tam v zelenih gozdovih ali med sivimi skalami in v kmečkih bajtah, kjer je pač bilo treba nuditi prvo pomoč.

Komaj je Pavla prevežala ranjenca, je izginila skozi vrata.

«Zdaj bo počakala, da boš odšel», je rekel Peter. «Ve, da bi ti morala kaj povedati o sebi in tega noče.»

«Če je pa tako, potem pa kar greva. Vem, da ti je ljubša Pavla, družba kot moja», sem nagajivo rekel Petru.

«To je le izgovor», me je Peter pogrnjal. «Na vsak način pa, če boš kaj pisal, na Pavlo ne pozabi.» Ko sem odhajal, sem rekel: «Na svidenje» in nisem se zlagal. V vojaško bolnico bom vedno rad šel. Tam slišiš same zanimive stvari in se meniš s samimi dobrimi ljudmi.

DZURO SMIEBERGER

Veselica v Rojanu

Prosvetni odsek I. okraja priredi danes ob 5. uri popoldne svojo prvo veselico. Na programu so petje, mladinska igra, deklamacije, ples in razne druge točke. Sodelujejo tudi dramski igralci iz Rodika, vojaški pevski zbor naših junaških Dalmatincev, pevski zbor prosvetnega oddelka pod vodstvom dirigenta tov. Vrabca in drugi. Pridite vsi!

Vabilo št. jakobskim pevcem

Sentjakovski pevski zbor vabi vse pevke, ki so se sodelovale in tudi one, ki enlijo, da bi lahko s svojim glasom prispevale k zboru, da se priglasiyo vanj. Vabljena, je posebno mladina. Vpisovanje bo na sedežu v Ulici 7 fontane 43. (bivše zavetišče G. Padovanih). Začetek v ponedeljek ob 19. uri. Odbor.

Vojki Šmucovi v spomin

Ko prvič gledal v tvoje lepe sem dlani, sem vedel, da dobrili boš služila, da prej ko lač si smrt boš izvolila, da po pravici tvoja misel hrepeni.

In videla si tujcev alo, kako besni, ko zemlja domačinov kri je pila, na domovino nisi posabla, stopila v vrste borcev si za lepše dni.

Planine strme in polje, gosdovi so jokal, ko so tovariši utrjeni zaman klical: kje, Vojka, si, naš dobri, lepi, zvesti bojni brat?

In mesto, da bi bil na tvoji svatbi srečni svai, učila otroke smeha, kazala jim neba kristale, nas noma čakala na bregovih večnosti obale.

Z. J.

Oskrba prebivalstva

Prijava in obroki za mesec junij

Prehranjevalni urad objavlja, da se morajo odjemalci vpisati za odmerjena in dodeljena živila za mesec junij do 5. junija. Trgovci morajo izročiti odgovarjajoče odrezke prehranjevalnemu uradu, odrezke za sol pa pooblaščenim skladiščem najkasneje do 7. junija. Za prijavo testenin in riža služi kot odrezek črtkani kvadrat na levi strani živilske izkaznice. Delitev se prične 1. junija 1945.

Riž in testenine: 1 kg testenin za vse skupine. Izvzeti so pridelovalci. Dvignejo se z boni od 1. do 16. v mesecu. Cena testenin je po 4,50 lir kg.

Olje: pol del za vse upravičence in sicer na odrezek št. 1 za olje. Cena po 56,20 lir kg.

Drobjavice: 50 gr za vse upravičence in sicer na odrezek za spavinjsko mast št. 1. Cena po 60 lir kg.

Sladkor: za osebe do 3 let 500 gr, od 4 do 18 let 250 gr, od 65. leta dalje 250 gr. Prijava za sladkor bo na odrezku za sladkor, dvignil pa z bonom za sladkor na nakaznicah za razno blago XI. izdaje. Cena po 26 lir kg.

Parmezan: za vse skupine 100 gr. Dvignil se bo z nakazilom št. 12. Cena po 40 lir kg.

Konzervirani paradižniki: za vse skupine. Trikrat koncentrirani po 50 gr, šestkrat koncentrirani po 25 gr. Delil se bo na bone s posebnim nakazilom št. 1. Cena za trikrat koncentriranega po 35 lir za kg, za šestkrat koncentriranega po 70 lir kg.

Sol: 50 gr na osebo. Cena po 4 lire kg. Delila se bo na odrezek za sol z izkaznic za junij.

Testenine in sladkor bo vsak posamezni trgovec delil iz svoje zaloge.

Oddaja bonov za obutev...

Trgovci s čevlji naj izročijo Trgovinski zbornici, bivšemu Pokrajinskemu gospodarskemu svetu, Via della Borsa 2, do srede, 6. t. m., vse bone že razprodane obutve, kolikor so bili izdani od Trgovinske zbornice odnosno bivšega Pokrajinskega gospodarskega sveta vse do meseca aprila. Bonom naj se prilože točni seznam z navedbami obremenitev in razbremenitev. — Odsek za trgovino in oskrbo pri Osvobodilnem svetu mesta Trsta.

...in za oblačila

Vsi prodajalci na drobno, razdeljevalci tekstilnih in oblačilnih izdelkov se pozivajo, da oddajo v odsek za oblačila pri občinskem Prehranjevalnem uradu, Piazza Vecchia 1, neprekinčno do srede, 6. junija, vse bone za že kupljena oblačila, izdane od občinskega urada ali Trgovinske zbornice (bivšega Pokrajinskega gospodarskega sveta). Oddati jih je treba posebej v običajnih zavrtkih za blago dostavljeno od Zveze trgovcev na debelo in posebej v zavrtkih za blago iz starih zalog (boni S in nakaznice S). Kdor bonov ne bi oddal v omenjenem roku, mu v bodoče blago ne bo več dodeljeno v razdelitev. Urad je v ta namen odprt dnevno od 8. do 12. in 16. do 19. ure.

Miting pri Sv. Ivanu

Danes, 3. junija bo na vrtu «Narodnega doma» pri Sv. Ivanu miting, na katerem bodo sodelovali: vojaška godba mesta Trsta, pevski zbor II. brigade Narodne obrambe, domači moški in ženski zbor mladine ter domači zbor starih pevcev. Na sporedu so tudi deklamacije, slavnostni govori v obeh jezikih, prosta zabava in ples. Začetek ob 17. uri. Vstop prost. Sprejemajo se prostovoljni prispevki.

Francoska vojaška misija v Trstu

Njen načelnik general Franck de Peyronnet pri komandantu mesta generalmajorju Dušanu Kvedru

Danes je generalmajor Dušan Kveder sprejel šefa francoske vojaške misije pri generalštabu JA generala Franka de Peyronneta, ki potuje po zapadnem delu Jugoslavije in organizira povratek francoskih državljanov v Francijo. Razgovor med najvišjim predstavnikom jugoslovanske vojaške oblasti v Trstu in predstavnikom Francije se je razvijal v duhu tradicionalnega bratstva in sodelovanja med francoskim narodom in jugoslovanskimi narodi. Generalmajor Dušan

Kveder je zagotovil, da bodo naše vojaške in civilne oblasti kar najbolje omogočile, da se bodo francoski borci iz naših brigad kakor tudi vsi ujetniki in delavci čim prej vrnili v domovino.

Francoski gostje so bili nato povabljeni na večerjo, ki so se je udeležili poleg gostov in štaba komandanta mesta Trsta s komandantom generalmajorjem Dušanom Kvedrom tudi predstavniki civilne oblasti v Trstu.

„Proč s preteklostjo“

Sestanek tržaških pekov - Delavcem nedeljski počitek - Kruha je dovolj

Proč s fašizmom in preteklostjo. Vi delate čudeže. Na sedežu združeni trgovci v ulici S. Nicolò so se zbrali tržaški peki, da se pogovorijo o delu, zboljšanjem in sistematičnem razdeljevanju kruha. Obravnavali so vsa važnejša vprašanja, ki se nanašajo na njih sektor, od vprašanja drv, soli in kvasa do delavcev.

Rešilo se je vprašanje nedeljskega počitka nameščenecv v pekarnah, ki so do zdaj delali vse dni v tednu. Na predlog, ki ga je postavil neki pek, da bi ob sobotah pekli kruh še za nedeljo in s tem dali možnost nedeljskega počitka tudi delavcem, so razen treh navzočih vsi soglasno s ploskanjem pristali. Ostro so kritizirali te tri, ki so se predlogu izmikali in jim očitali sebičnost.

Spoznali so nujno potrebo, da se organizirajo in si izberejo svoj odbor, ki bo stalno v stiku z oblastmi. Pri diskusiji, ki je bila zelo živahna, so govorili, kako je fašizem naravnost in direktno podpiral črnoborizijanstvo. Izneseno je bilo, kako so jim prejšnje oblasti direktno namigovala, da se lahko poslužijo črne borze, ko so se pritožili, da se cen, ki jih uradno postavljajo, ne morejo držati, ker bi s tem šli neizogibno v pogubo. Z značilno kretnjo, ki pomeni »prikrivati blago«, so jim odgovorili: «Pomagajte si sami, kot veste in znate». Seveda so s tem pridobili zopet le tisti, ki so imeli kupa denarja, revni delavci, ki je že prej stradali, pa je bil prisiljen, da se bolj zategne pas.

Vmes je padel vzklík: «Proč s preteklostjo, vrnimo se k poštenemu delu!» Ta vzklík so vsi navzoči komentirali z odobravanjem.

Pri točki, če je kruha dovolj, je eden izmed 60 navzočih izjavil, da mu je kruha, nekega dne celo ostalo, to pa zaradi tega, ker moka ni enotna. Razdeljujejo se namreč vreče, ki je v njih mestoma, bela mestoma pa mešana moka. To je znamenje, da dajejo

Tržačani prednost belemu kruhu, po drugi strani pa, da kruha ne manjka.

Pred zaključkom je nek pek v imenu vseh izjavil:

«Vi delate čudeže. Vemo, kakšne težave so s prevozom. Nemci z vsemi transportnimi sredstvi skoraj niso več dajali kruha. Vi pa ste ga nam dali takoj. Res je, da ga spočetka ni bilo dovolj, toda bil je. Zdaj ga je pa tudi že dovolj.

Z naše strani približno eno: globoko razumevanje in demokratičnost tržaških pekovskih mojstrov. Spoznali so, ko so videli naše napore, da prej niso delali prav, zato je tudi padel iz njihovih vrst vzklík: «Proč s preteklostjo!» Zato so tudi sami predlagali počitek za svoje delavce. Kje se je preje pod fašizmom kaj takega zgodilo, ko je vsak gledal le na to, kako bo delavec čim bolj izžemal. Zato pa imajo taki sestanki res ljudski značaj, ki na njih vsi govorijo vsi predlagajo, vsi sklepajo in tem sklepom sledijo tudi dejanja. Trst dokazuje iz dneva v dan, da je vreden svobode v okviru federativne in demokratične Titove Jugoslavije.

„Cassa di Risparmio“ pod novo začasno upravo

Sprico dejstva, da je bil dosednji upravni svet «Cassa di Risparmio di Trieste» v celoti imenovan od bivše fašistične državne vlade oziroma od bivših pokrajinskih in mestnih fašističnih organov, Osvobodilni svet odloča, da se upravni svet «Cassa di Risparmio» razpušča.

Za izvrševanje vseh nalog upravne sveta v smislu statuta «Cassa di Risparmio» postavlja Osvobodilni svet začasni upravni svet, sestavljen iz teh-le članov: odv. dr. Diem Ludvik, predsednik, dr. Nagios Anton, lekarnar in dr. Udovič Peter, trgovec, člana.

Ta odredba stopi takoj v veljavo. Osvobodilni svet za Trst

Opozorila mestnega redarstva

Ker se v poslednjem času opazja, da sta v nekem delu prebivalstva znatno popustila smisel in spoštovanje javnega reda in prometa v mestu, se preko tiska obračamo do prebivalcev našega mesta z naslednjimi opozorili, ki zadevajo promet, javni red in higijeno v mestu.

Ulični promet je znova oživel. Vozniki vseh prevoznih sredstev naj se točno ravnajo po predpisih prometnega reda, da se omogoči pravilno kretanje in preprečijo nesreče. Vsa vozila naj se držijo predpisane brzine v mestu. Vozniki naj vozijo le po desni strani ulice. Na križiščih imajo prednost tisti, ki krožijo s svojim vozilom v levo ulico. Tam je treba budno paziti na znake prometnikov in na znake električnih svetilk. Vsako prehitvanje naj se vrši po levi strani z razliko električnih vozov ki jih je prehitovati po desni strani. Vsa vozila naj po možnosti čim manj uporabljajo akustične signalne znake.

Pešci so dolžni hoditi le po hodniku. Ulice se ne smejo prekorajiti samo po označenih črtah v ravni smeri.

Starši naj pazijo, da se otroci ne bodo igrali na ulicah in se izpostavljali nevarnosti ter ovirali promet. Zlasti naj estro nastopijo proti tistim, ki imajo navado, da se obesajo na razna vozila, ovirajo varnostno službo reda in kvarijo ugled mesta.

Ker se bližajo vroči dnevi, se nam zdi potrebno, da opozorimo našo javnost na nevarnost ki jo predstavljajo razni odpadki, ki jih del običajstva meče na ulico. V interesu

Predpisi o psih

Sklicujoč se na veljavni veterinarsko-policijski red predpisuje veterinarski odsek Komande mesta Trsta zaradi ponovnih primerov pasje stekline, ki so se pojavili v tržaški občini do predlica:

Psi, ki krožijo po javnih ulicah in prostorih, morajo imeti nagobnike in jih je treba voditi na vrvi.

Ulovljeni psi bodo vrnjeni lastniku po določenem, ugodno prestra-nem roku opozovanja.

Obenem opozarja, da traja rok opazovanja za pse in mačke v določenih prostorih in pod kontrolo občinskih oblasti ter na stroške lastnika najmanj šest mesecev.

Vsi prestopki bodo najstrožje kaznovani.

Pomoč vdovam in sirotam

Za vdove in sirote padlih borcev ter vračajoče se internirance so darovali Mezgec Josip 50 lir, Mezgec Anton 150, Vren Angela 50 Božić Ana 200, Brajković Josip 200, Brajković Silvij 100, Balbi Natale 100, Mezgec Dušan 50, Franc Prelog 50, I. Birsu 50, Tossati Giuseppe 100, Scherian Eugenio 50, G. Pečar 200, Lepin Ivan 50, Bertok Pij 50 lir. Vsem se v imenu potrebnih najlepše zahvaljujemo za njihovo iskreno pomoč.

IZ NAŠIH KRAJEV

Goriška mestna skupščina

V torek, 29. maja, se je vršila v Gorici velika skupščina zastopnikov vseh protifašističnih organizacij, na kateri so si izvolili svojo narodno osvobodilno skupščino in narodno sodišče. Referate so imeli tovariš Dr. Karlo Rutar kot predsednik slovensko-italijanskega odbora, tovariš Julij Beltram-Janko, član IOOP-FNOO in goriškega okrožnega odbora, Oba sta v svojih referatih podprla zgodovinski značaj zborovanja ter zasluge, ki jih je doprinesla Osvobodilna fronta za ustvaritev italijansko-slovenskega bratstva. Isto je poudaril v svojem govoru tudi tov. Strukelj Jože in zastopnik Komande mesta Gorica, ki je izrazil željo, da bi takoj pristopili k vsestranskemu delu. Spregovoril je tudi zastopnik garibaldincev Rogelj, ki je pozdravil vse navzoče v imenu brigade «Natisone». V svojem govoru je podčrtal dejstvo, da so se garibaldinske brigade borile za iste cilje proti skupnemu sovražniku skupno s slovenskimi brigadami.

Za njim je podal pregled poli-

tičnega položaja tovariš Albin Duje, tajnik Mestnega odbora Osvobodilne fronte. Nato so bila podana poročila Mestnega izvršnega odbora. Iz njih je bila razvidna delo posameznih odsekov. Urejena so bila vprašanja reda, prehrane, plač, problemi vinogradnikov in veteranske službe. Izvedene so tudi priprave za redne splošne volitve.

Uveden je bil ponovno avtobusni promet med Trstom, Ljubljano, Kobari-dom, Cerknom, Ajdovščino in Postojno. Odsek za socialno skrbstvo je prevzel glavne zavode, ki so do sedaj skrbeli za vse sirote, onemogle itd. Pristopili so k izdajanju podpor najpotrebnejšim.

Tovarišica Janja-Nežica Vižintin, ki je podala to izbrano poročilo, je končala z besedami: «To je delo izvršnega odbora v šestnajstih dneh in sicer od trenutka, ko je bil izvoljen, pa do sedaj».

Tovarišica Fornazarič-Ziva, članica Izvršnega odbora za Gorico je nato govorila o naši ljudski oblasti, o Osvobodilni fronti in njenih

načelih. O splošni volilni pravici, in natančno popisala nedeženem demokratični postopek pri volitvah. Takoj za njo je povzel besedo tovariš dr. Petterin Luigi, ki je poudaril, da se novi duh bratstva, duh prave ljudske demokracije, ki vlada med narodi nove Jugoslavije, posebno izraža tu v Gorici v sodelovanju med Italijani in Slovenci.

Nato so se pričele volitve v mestno skupščino. Izvoljenih je bilo 40 odposlancev. Skupščina v sestavi vseh odposlancev je takoj nato potrdila v celoti sestavo Izvršnega odbora za mesto Gorico.

Nato je podal tovariš Jurca poročilo o narodnem sodstvu. Orisal je naloge Okrajnih in narodnih sodišč ter podčrtal, da se volijo sodniki iz ljudstva samega. V mestu Gorici je bilo izvoljeno ljudsko sodišče, ki bo imelo nalogo uničiti vse ostanke fašizma.

Z zborovanja so bile poslane brzojavke maršalu Titu in na izrecno željo vseh članov skupščine tudi maršalu Stalinu.

Udarniško delo v mariborskih tvornicah

Maribor, 2. — Tekstilna tvornica Ehrlich je v polnem obratu in delavci teknujejo v udarniškem delu. Isto število delavcev je pri deveturnem delavniku doseglo 50 od sto večjo stopnjo kot prej v dvanajstih urah. Tudi produkcija svinčenega rudnika v Mežici se je po osvoboditvi dvignila za 40 od sto pri manjšem številu delavcev.

Zagreška mladina na delu

Zagreb, 2. Tanjug. — Mladinske organizacije v Zagrebu se pridno pripravljajo na svoj prvi kongres. V vseh zagreških rejnih se odpirajo mladinski domovi. Mladenci v Crnomercu so pred nekaj dnevi ujeli petorico agentov, ki so poizkušali v civilni obleki pobegniti zasluženim kazni. Često se vršijo sestanki in razni tečaji, v prvi vrsti tečaji ruskega jezika. Ustanavljajo se kulturne in športne sekcije in pevske zbori kakor tudi mladinski delavski bataljoni, ki so zaposleni pri čiščenju porušenih objektov. Mladina zagreške železnice delavnice dela preko rednega delovnega časa. Med drugim bo kmalu popravila lokomotivo, ki bo služila izključno mladini.

Nogometna tekma Triestina-IX. Div'zija J. A.

Pretekli četrtek je bila na igrišču pri Sv. Soboti nogometna tekma med enajstoricama tržaškega športnega društva «Triestina» in 9. divizije J. A., ki se je končala z zmago Tržančanov v razmerju 3:1. Tekmi je prisostvovalo preko 10.000 ljudi. Med njimi je bilo mnogo borcev Jugoslovanske armade.

KINO

VERDI. 17: «Lucia di Lamermoor», G. Donizetti.

ROSSETTI. 15.30 in 16.30: «Daj-nogled narobe», revija v dveh dejanjih in 16 prizorih.

NAZIONALE. 14.15: «Zginila je ženska», Jean Parker.

SUPERCEINEMA. 10: Saljiva matineja z Micky misko in barvah.

14.30: «Lestici vrag», Stan Laurel in Oliver Hardy.

FILODRAMMATICO. 14: «Intermezzo», Howard Bergan in Cecchelin v «Ko uide prstane». Variete. Zadržna predstava 19.15.

ITALIA. 14: «Trije kadeti», bujna mladost, J. Fontain, L. Hayward.

ALABARDA. 14: «Vladars», Olive Brook in M. Carroll.

IMPERO. 14: zadnji dan: «Razodetje», Stan Laurel in Oliver Hardy. Jutri: «Rdeča sled».

VIALE. 14.30: «Tvoja boma», Jean Arthur in Herbert Marshall.

MASSIMO. 14: «Na smrt obsodeno», glinjivo z Boris Karlovom.

ODEON. 14: «Ciganska ljubezen», Katherine Hepburn in J. Deal.

SAVONA. 14: «Kadar se ljubi», s Katherine Hepburnovo in Charles Boyerom.

MARCONI. 15: «Zlata cesta», Charles Blighford, Irene Rich in Rido-lino.

AZZURRO. 15.30: «Sin gangsterja», z Jackie Cooperjem.

RADIO. 14: «Skritvostni rudnik», Jack Hold. Sledi: Micky misla.

VITTORIA. 14.30: «Zakon severa», z M. Morganom, G. Richardom.

CENTRALE. 10: Velika saljiva matineja. Ob 14: «Skobel iz Texasa», F. Scott.

ADUA. 14: «Večna žena», umetnost z Gattergom R. Scottom in N. Bruceom.

VENEZIA. 15: «Izgnanik», z Victor Jorjem, Florenz Riceem in Šalioigro. Na koncu nekaj za smeh.

CARDUCCI. 10 in 11.15: Saljiva matineja. Ob 14: «Po sili junaka». Zelo zabavno.

BELVEDERE. 14: «Poročimo se nocoj». Ester Ralston, William Haynes.

ROMA. 9: Saljiva matineja. Ob 14: «Pustna noč», Lilly Tons in H. Fonda.

Ko je naša vojska odšla

Po odhodu naše vojske iz Judriškega okraja, se je tam dogodilo mnogo zanimivosti. Med drugim sledeče:

V vasi Seberjaku je stanje prebivalstva neznanost. Delavci nimajo nobenih pravic, učiteljstvo ne more izpolnjevati svoje važne in potrebne naloge. Tam sploh ni govor o kakšni svobodi. Vzrok vsega je prisotnost «ozopovcev».

Sprito temi izrodki italijanskega ljudstva je prebivalstvo prisiljeno odvažati svoje imetje v zgodne bunkerje, je prisiljeno samo živeti v gozdu. Medtem ko slovensko prebivalstvo trpi take muke, «ozopovci» svobodno in nemoteno prihajajo v vas iz Trbelj, kjer imajo svoj sedež. Dogodilo se je, da so ob priliki proslave osvobođenja preganjali naše ljudi in streljali na otroke

in učiteljce, ki so imeli v šoli v vasi Kodrmacih pouk.

To pa še ni vse. V tem okraju se nahajajo tudi fašistično nastrojeni župnik, ki je prepovedal mladini sodelovati na naših mitingih pod pretrvezo, da se na njih naučijo samih neumnosti. Prav tako rovari tam iz zaporov izpuščeni znani simpatizer in propagandist SNAPRE Bajt Janez.

Ti in drugi primeri so pri prebivalstvu dvignili val ogorčenja proti «ozopovcem», proti župniku, Bajtu in drugim. Ljudstvo pravi, da je vsega tega kriv predvsem župnik.

Zaradi teh dogodkov si prebivalstvo želi jugoslovanske vojske, za katero je veliko žrtvovalo, v katero je dalo svoje sinove.

Po 25 letih zopet procesija

Po več kot 25 letih je Gorica zopet doživela tradicionalno telovsko procesijo, prvo svobodno procesijo. Iz vse okolice so privrli verniki v mesto, da bi se lahko udeležili te svečanosti.

Ob 8. uri se je procesija zbrala in uredila pred goriško stolnico in od tam začela svoj obhod po mestu. Pri sodniji, na Korzu, v ulici Mameli in na Travniku so bili postavljeni oltarji, pri vsakem so se brali eden od štirih evanđeljev. Maševal je generalni vikar Ignacij Valentinčič. Ko je pri vsakem oltarju blagoslovil množico, je zadonela salva iz pušk častne čete. Procesija so se udeležile poleg vseh goriških cerkvenih ustanov tudi zastopniki naših vojaških oblasti ter častna četa goriškega zaščitnega bataljona, vod garibaldincev in II. bataljon 13. divizije.

Po končani slovesnosti sem vprašal staro ženko, kako ji je kaj všeč ta procesija. S solzami v očeh mi je odgovorila: «Nisem mislila, da jo bom še kdaj dočakala».

Po svetu so ljudje, ki nas blatijo, da preganjamo vero in duhovnike. Eden izmed mnogih dokazov kako nemiselnost in lažne so te klevete, je tudi ta goriška procesija. Pod fašistično oblastjo ni bila dovoljena, danes pa, ko je Gorica svobodna sredi jugoslovanskih narodov, je bila dana možnost, da se procesija vrši. Naša oblast, o kateri je bilo toliko povedati, ni samo dala dovoljenje, temveč jo je tudi podprla. Zato je danes uvidel že vsakdo, celo tisti, ki mu je bila še do nedavna pregrnjena preko oči mrena fašistične propagande, kaj je resnica.

Goriška mladina v svojem novem domu

Odkar je Goriška mladina otvorila svoj mladinski dom, je res začelo novo življenje. Pred nekaj dnevi je imela svoje volitve, ter je izvolila referente, ki bodo odgovarjali za delo v svojih sektorjih. Največ pozornosti posvečajo kultur-

nemu delu in športu. Skupno z garibaldinci in našo vojsko pogosto prirejajo mitinge.

V svojem domu se mladina vadi v športu, plesu, telovadbi i. t. d. Pogosto se zbere vesela družba, ki si z zdravno zabavo urli duha in krepi telo. Med italijansko in slovensko mladino je prenehalo dolgoletno sovraštvo, skupno delo ju je med seboj tesno povezovalo. Ponosni smo na svojo mladino, ki bo nadaljevala pot bratstva in sloge.

Obvestila

Komanda mesta Gorica poziva vse občine ozloga in širšega teritorija mesta Gorice, da takoj javijo naslove svoje namestitve in vsako spremembo preselitve Informativnemu stanovniškemu odseku Komande mesta Gorice najkasneje v 24 urah.

GORICA

Lastnikom psov. Odsek za notranje zadeve Okrožnega izvršnega odbora za Goriško poziva vse lastnike psov, lovskih psov, spremljevalcev, da je po objavi te odredbe prepovedano prosto tekanje psov. Do nadaljnjega morajo biti vsi psi priklenjeni. Kršitelji te odredbe bodo primerno kaznovani. Odredba je v veljavi z dnem objave.

Za naše borce. Tovarna v Podgori je že pričela delovati. Izdeluje platno in sanitetni material za našo vojsko. Izdelanih je bilo že več tisoč metrov platna, ki je bilo dano na razpolago vojski in se bodo iz njega izdelovale poletne uniforme. Razen tega so bile organizirane tudi večje krojaške in čevljarne delavnice. Vsa obrt je bila vzpostavljena v enem tednu in sedaj že redno deluje. Tako bo preskrbljeno za enotno, dostojno obleko našega vojaka.

Prikenite pse! Odsek za notranje zadeve Okrožnega izvršnega odbora za Goriško je a posebno odredbo prepovedal prosto kretanje psov. Zato se opozarjajo lastniki lovskih psov, čuvaje, in spremljevalcev, da morajo biti psi do nadaljnjega priklenjeni. Kršitelji te odredbe bodo primerno kaznovani. Odredba se uveljavi z dnem objave.

Jovanij Petrov:

20

Vojaški dnevnik

Burilin — je hitro odgovoril izdajalec — Pavel Mihajlovič Burilin.

Pogledal nas je, ki smo stali ob strani in hitro spustil pogled na tla.

— Pripravite nam kako se je to zgodilo. —

— Pa tako — je rekel in razširil roke. Dejal je: «Vaša je volja, jaz nisem kriv — in pomniljal. To je bilo samo zaradi starosti... Dosti je bilo Nemcev. Delali so kar koli so hoteli in želeli. Tako so rdeči odšli in mene... ker sem postal starosta... in

— Kako ste postali starosta? — ga je vprašal izslednik.

Starosta je molčal.

— Če želite, — bom poklical priče — je rekel izslednik.

Tedaj je Burilin z enakomernim glasom začel pripovedovati, kako ga je poklical k sebi nemški poročnik po imenu Schmidt in mu predložil, da bo on starosta. Zakaj je ravno njega poklical? Zato ker je Burilin že za časa pive svetovne

vojne bil ujet v Nemčiji in tako obvladal nemški jezik, zato ker je še pred revolucijo imel delavnico za kolesa.

— In ste soglašali, da boste nemški starosta? —

— Da. —

— Veste vi, kaj je to izdaja? —

— Vaša volja. —

— Jiz to vem, da je naša volja, reče izslednik ježno. Ali vprašam vas, hočete lagati ali govoriti resnico? —

Burilin je molčal.

— Da slisim — je rekel izslednik.

— Resnico — tiho reče Burilin.

— No, no, dajte še, čas je — je rekel izslednik.

Toda Burilin ni mogel govoriti resnico. Resnica je bila tako strašna, da je on ne bi niti smel iznesti. Spomnil se je dejstva in se spustil v nekatere podrobnosti, toda ko je šlo za njegovo osebo, je vse zamolčal, ali pa preskočil na drug predmet, ki ni imel nobene zveze s stvarjo. Ni mogel

izgovoriti najkrajšo in najstrašnejšo besedo «da».

Začel je govoriti o kolhozni rži.

— Priče trdijo — reče izslednik — da so ženske z otroci, ki so po milosti Nemcev gladovale cela dva meseca, šle v kolhozno kasto, da si vzamejo malo rži. Ženske so strašno izgledale.

Bile so lažne, tako, da se jih je usmili celo nemški vojak, ki je strah žito. Vojak je dovolil, da si vsaka vzame en mernik. Potem ste vi prišli, kričali na vojaka in začeli tepsti ženske s palico in rekli ženam, naj zapuste kačo.

Preiskovalec se je prav tako izrazil: «Predlagali ste, da zapustijo kačo!»

Ali je bilo to res tako?

— Vaša volja — odgovarja Burilin.

— Ali je bilo to žito kolhozno? — nepričakovano vpraša Burilin.

— Kolhozno — odgovarja preiskovalec.

— A kolhozno se mora paziti — je rekel Burilin — pazil sem, da bi bilo vse v redu. — Pogledajte ga, tepca — je rekel stražar in prekršal noge.

— Molčite — je rekel preiskovalec trudeč se, da bi ostal miren.

Pa rž so Nemci rekvirirali in ona je sedaj nemška. Kakšen paznik ste vi? To pomeni nemški?

— Ne vem — je rekel Burilin in je zavlekel noge pod stol.

— Dobro — je rekel preiskovalec. —

— Odgovorite mi samo na eno vprašanje. Ali ste vi tepli ženske s palico? —

— Bog obvaruj — odgovori Burilin.

— Jih lahko pokličemo? — je rekel preiskovalec.

Potem je izdajalec gladko pripovedoval, da ni tepel ženske s palico, temveč, da je samo eno ali dve malo udaril, da ne bi rušile miru. Rekel je: «Molite so javni red».

— Tepli ste jih s palico — ga vpraša preiskovalec.

— Vaša volja — je odgovoril Burilin.

— Dobro — reče preiskovalec. —

— Pustimo to. Pristopimo k temu, kar je najbolj važno. Povejte kaj se je zgodilo z rdečarmejcem? —

— Ali gre za meščana, ki je prenočil pri Timofeju Timofejeviču? —

— Da. —

— Pa kaj hočete vi meščani! — izdajalec se je ozrl kot da nas po-

RADIO TRST

Program za nedeljo, 3. junija 1945:

7: jutrnja glasba. 7.15: poročila v italijanski, 7.45: podezelski kotiček. 8.30: ura za poljedelce. 9: zaključek. 10: prenos sv. maše od sv. Justa.

12: lahka glasba. 12.15: poročila v slovenski. 12.30: pesni in melodije. Mali radijski orkester, vodi Guido Cergoli. 13.15: poročila v italijanski. 13.30: zbor harmonikarjev, vodi Saveria Zaccuti. 14: otroški kotiček (v italijanski). 14.30: otroški kotiček (v slovenski). 15: zaključek.

18: poročila in sporčila. 18.20: glasba za klavir. 19: poročila v slovenski. 19.15: «Zdravniška dolžnost», komedija v enem dejanju, L. Prandello, režija L. Rolli. 20: poročila v italijanski. 20.30: ritmični orkester, vodi Erlich. 21: prenos opere «Pagliaccio», Leoncavallo. 22.15: sporčila. 22.30: razna glasba. 23: pregled tiska in vesti iz Slovenije. 23.20: plesna glasba. 24: zaključek.

Poizvedbe

Tovariš LOJZE CERCAN o tovarišu UMKU VINCENTU, starem 23 let iz Drage Sv. Elija, ki je bil februarja blizu Ljubljane pri 10. brigadi, 3. bataljonu, 2. četi, naj javi sestri v Rojano, Vico delle Rose št. 26, Trst, ali starišem v Dragi.

Komur je kaj znanega o tovarišu UMKU VINCENTU, starem 23 let iz Drage Sv. Elija, ki je bil februarja blizu Ljubljane pri 10. brigadi, 3. bataljonu, 2. četi, naj javi sestri v Rojano, Vico delle Rose št. 26, Trst, ali starišem v Dragi.

ALBIN GUSTIN, rojen 1927. leta, je bil 20. aprila 1945 v Črešojci na Dolenjskem v bolnici. Komur je o njem kaj znanega, naj sporoči na naslov: Gustin Anton, Col 4, Repentabor pri Trstu.

Komur je kaj znanega o tovarišu FRANKU, ki je odšel 20. maja 1944 v partizane in je bil meseca decembra pri delavski četi v Spodnji Trebuši, naj javi njegovi soprogi Ljudmili, Gropada št. 34, pri Trstu.

Kdor ima vesti o tovarišu CEKU DAVORINU, ki je bil zaprt v Coroneu in odpeljan v Nemčijo (Euchenwald) z imenom PERCO UGO, je naprosen, da jih javi bratu Ceku Stefanu, župniku v Dolenji Vasi pri Lupoglavi (Istra).

SAIN FRANC je bil aprila 1944 poslan v Dachau, pozneje pa premeščen v Fischen pri Kempaun ter nato podoben v Dachau. Kdor bi kaj vedel o njem, naj javi to njegovi mami Sain Mariji v Knežaku št. 3 (Fontana del Conte) p. Reka.

Prosimo vesti o JANCICEVI DARINKI, ki je bila dne 12. 9. 1944 odpeljana v Nemčijo. Do poročil nekega tovariša je bila še marca 1945 v taborišču blizu Dunaja. Vest pošljite na naslov: Tov. Jančič Celestina, okr. odbor ZSM, Brda.

MARIO SPACAL, rojen 25. 6. 1921 je bil 2. bataljonu v Gradnikove brigade junarja 1945. Nato je bil ujet in odpeljan na komando «Bersaglierov», zatem v bolnišnico pri Sv. Luciji in kasneje od poslan v Malo semenišče v Gorici. Tu je bil do 18. maja 1945. Njegov brat ANDREJ, rojen 20. 12. 1923, pa je bil pri «Compagnia Comando Div. Natisone». Z divizijo je bil do 25. aprila t. l. v Cerknem. Kdor bi kaj vedel o njih, naj sporoči na naslov: Družina Spacal, Via Commerciale 84, Trst.

ZIDANIK ALOJZ je bil na Cetinju kot tolmač pri italijanskem vojnem sodišču. Ob razpadu Italije je odšel k partizanom in se je baje nahajal v II. proletarski bosanski brigadi. Komur je kaj znanega o njem, naj javi družini Zidanik, Sežana št. 13, pri Trstu.

† Naznanjamo da je naša zlata srčno ljubljena hčerka, sestra in nečakinja

VOJKA ŠMUC

† dijakinja referentinja zaščitnih sester pri III. prekomorski brigadi po fašistih preganjana in konfinirana, zadeta od nemške krogle, padla za domovino v boju dne 29. novembra 1944 pri Kninu (Dalmacija), kjer je tudi časno pokopana in od koder jo bomo ob priliki pripeljali na pokopališče Sv. Ane v Trstu, da jo položimo v grob poleg stare mame. Zalujoci: papa, mama, sestra Tatjana, ter družini Zega in Sinkovec. Trst, Idrija, Sv. Lenart v Sl. Gorici, 2. 6. 1945.

† V globoki žalosti naznanjamo vsem sorodnikom, prijateljem in znanem žalostno vest, da je naša ljubljena mama in dobra tašča

MARJETA OBID roj. BEVK

v 68. letu starosti mirno v Gospodu zaspala. Pokojnico priporočamo v molitev in žalost spomin. Cerkno, 2. VI. 1945. Zalujoci: hčeri Marjanca, poroč. Jamšek, in Vera, Josip Jamšek, zet, ter ostalo sorodstvo.

† Za osvoboditev zaslužnjega slovenskega Primorja je v cvetoči mladosti, star 20 let žrtvoval svoje mlado upalno življenje moj zlati sin, nadvse ljubljani brat, nečak

GORAZD MODRIJAN

partizan IX. Korpusa (VDV)

v borbi s četniki v Brkinih 28. 9. 1944.

Njegovo truplo počiva začasno na Ostrožnem Brdu v Brkinih.

Trst, Ljubljana, Benetke, 2. 4. 45. Zalujoci: Francka, mama; Bojana, Savica, sestri; Aleks, brat in ostalo sorodstvo.

† Prisia je žalostna vest, da je naš dragi sin in brat star 25. let, daroval svoje mlado življenje na oltar domovine za boljše bodočnost vseh jugoslovanskih narodov.

RUDOLF JANČIČ

Padel je 4. IV. 1945 v borbi za Gospič. Njegovo truplo počiva v Bistrici pri Gospiču. Kojsko pri Gorici, 2. VI. 1945. Zalujoci: družina Jančič.

Poizvedujem po KOČMANU JOŽEUFU, rojen 16. 7. 1911, odpeljanem v Nemčijo 9. 8. 1943. Od januarja t. l. nimam o njem nobenih vesti. Prosim vsakogar, ki bi kaj vedel o njem, da to sporoči družini Kočman, Salež 19, pri Trstu.

Vsakogar, ki bi kaj vedel o bolničarju TOMSICU RUDITU iz 3. bataljona, Gregorčičeve brigade, ki je bil decembra 1944 ranjen, in o njegovem bratu ALOJZIJU, intendantu brigade, ujetem in obsojenem v Trstu, se naproša naj sporoči družini Tomsic, Savodje ob Soči št. 15, Gorica.

Javljajo se

Partizan FORTE IVAN, roj. 13. 4. 1906 sporoča svoji ženi in sinu v Trbovlje, Retje 70, Bevska, da je živ in zdrav v Gorici pri Komandi mesta, mobilizacijski odsek, kot straža pri zaš